

PIOTR PRUS

Akademia Techniczno-Rolnicza w Bydgoszczy

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I EKOLOGIA A WIELOFUNKCYJNY ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH

W dniach 10 - 11 maja 2001 roku, w Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy, odbyła się Międzynarodowa Konferencja Studenckich Kół Naukowych nt.: „Przedsiębiorczość i ekologia a wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.” Konferencję zorganizowały, w ramach obchodów pięćdziesięciolecia Akademii Techniczno-Rolniczej, koła naukowe Ekonomistów Rolnych oraz Doradztwa w Agrobiznesie działające przy Wydziale Rolniczym.

Na konferencję przygotowano 31 referatów. W konferencji udział wzięli przedstawiciele kół naukowych działających przy następujących uczelniach: Sumskiego Uniwersytetu Rolniczego na Ukrainie, Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Akademii Rolniczych w Poznaniu, Szczecinie oraz Wrocławiu, Akademii Podlaskiej w Siedlcach oraz Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy.

Po dokonaniu otwarcia konferencji przez przewodniczącą Komitetu Organizacyjnego dr inż. T. Kucharską głos zabrali zaproszeni goście. W imieniu Komitetu Honorowego przemawiali Prorektor ds. Dydaktycznych i Studenckich ATR prof. dr hab. P. Nowaczyk oraz Prodziekan ds. Dydaktycznych i Studenckich Wydziału Rolniczego dr R. Zamorski, który zaprezentował historię Wydziału Rolniczego oraz powstania uczelni. Po tych wystąpieniach głos zabrała studentka z Ukrainy zapoznając wszystkich z działalnością Sumskiego Uniwersytetu.

W zaprezentowanych referatach poruszono wiele ważnych problemów. Jednym z nich była dyskusja nad istotą wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. Zauważono, iż schemat wsi monofunkcyjnej, z którym miano do czynienia przed zmianami jakie przeszła polska gospodarka narodowa pod koniec ubiegłego wieku, przestaje mieć rację bytu w dzisiejszej Polsce. Nowoczesna wieś musi dążyć do wkomponowania w swoje struktury różnych funkcji, stwarzania nowych miejsc pracy, często nie związanych z produkcją rolniczą, co wiąże się z poszukiwaniem alternatywnych źródeł dochodów.

Jak wykazywały badania przedstawione przez członków Studenckiego Koła Naukowego (SKN) Doradztwa w Agrobiznesie ATR w Bydgoszczy, wielu rolników zdaje sobie doskonale sprawę z konieczności szukania dodatkowych źródeł zarobkowania, wykraczających poza typową produkcją rolniczą. Spora grupa gospodarzy prowadzi lub zamierza w przyszłości podjąć pozarolniczą działalność gospodarczą. Najpopularniejszymi do tej pory formami dodatkowego zarobkowania są: transport, wynajem maszyn i różnego rodzaju narzędzi rolniczych, handel środkami produkcji, żywnością czy odzieżą, pozarolnicza działalność produkcyjna, rzemiosło, przetwórstwo produktów rolnych, wynajem pokoi i budownictwo. Duży wpływ na podejmowanie decyzji o prowadzeniu dodatkowej działalności mają warunki ekonomiczne i socjalno-bytowe panujące na wsi. Rolnicy nie mogą utrzymać rodzin z typowej produkcji rolniczej często zmuszeni są do podejmowania dodatkowej pracy.

Niestety istnieje wiele barier, z którymi spotykają się jednostki wykazujące przedsiębiorcze postawy. Najczęściej są one natury ekonomicznej. Podstawowym jest brak wolnych środków finansowych, które można by przeznaczyć na rozwinięcie dodatkowej działalności. Innymi problemami z jakimi spotykają się mieszkańcy wsi są: brak doradztwa ekonomicznego, które ułatwiłoby wybór działalności i podjęcie ostatecznej decyzji, trudności w prowadzeniu rachunkowości oraz rozliczeń z urzędem skarbowym, czy często brak dobrego pomysłu.

Do pokonania wyżej wymienionych barier w dużej mierze przyczynić mogą się Ośrodki Doradztwa Rolniczego. Organizują one wiele kursów i szkoleń mających na celu aktywizację środowiska. Na przykładzie ODR w Minikowie przedstawiono działania doradców pomagające mieszkańcom terenów wiejskich w znalezieniu alternatywnych źródeł dochodów. Ośrodek organizuje dużo szkoleń, warsztatów i pokazów, między innymi dla ludności po PGR-owskiej, które mają za zadanie przystosowanie ich do nowej rzeczywistości poprzez zmianę sposobu myślenia, co wiąże się ze zmianą mentalności i postaw. Wiele kursów porusza aspekty: ekonomiczne - biznes plany, marketing i promocja, prowadzenie rachunkowości; prawne - związane z prowadzeniem własnej działalności gospodarczej; technologiczne - szkolenia z zakresu konkretnej działalności.

O zaletach prowadzenia rachunkowości w gospodarstwach rolnych przekonwali członkowie SKN Ekonomistów Rolnych ATR w Bydgoszczy. Wyjaśnili oni również czym jest rachunkowość rolnicza i czemu ona służy w gospodarstwie rolnym. Prowadzenie rachunkowości pozwala na pełną rejestrację danych gospodarczych i finansowych, informuje o stanie ekonomicznym gospodarstwa, o jego aktualnej zdolności płatniczej oraz o wynikach prowadzonych działalności. Obejmuje sprawozdawczość, księgowość finansową i gospodarczą, analizę, pozaskięgowe obliczenia kosztów oraz kalkulacje. Jak można było zauważyć z przedstawionych wyników badań, gospodarstwa prowadzące rachunkowość charakteryzowały się dobrą sytuacją ekonomiczną.

Jednym z większych problemów z jakimi borykają się tereny wiejskie jest wzrastające bezrobocie. Nad czynnikami je kształtującymi i ograniczającymi dyskusję prowadzili przedstawiciele SKN Ekonomistów Rolnictwa z AP w Siedlcach. Jednym z ważniejszych elementów zapewniających możliwość realizacji programów przeciwdziałania bezrobociu jest wielkość środków finansowych jakie mogą być przeznaczone na tworzenie nowych miejsc pracy i ich właściwe uwarunkowanie. Niezmiernie ważne jest to dla terenów wiejskich, dla których stworzenie instrumentów ekonomiczno-finansowych powodować może powstawanie alternatywnych dla rolnictwa miejsc pracy.

Dodatkowym źródłem zarobkowania na wsi może być coraz bardziej popularna agroturystyka. Był to temat bardzo często poruszany w czasie konferencji. Przedstawiony został w licznych, ciekawie prezentowanych referatach. Omawiali go przedstawiciele Studenckich Kół Naukowych: Ekonomistów Agrobiznesu AR w Poznaniu, Menedżerów Agrobiznesu SGGW w Warszawie oraz Zarządzania i Turystyki „GLOB-ALL” AR w Szczecinie.

Agroturystyka jest doskonałym przykładem wykorzystywania walorów środowiska naturalnego, zabudowań rolniczych oraz lokalnej infrastruktury. Jest też odpowiedzią na rosnące zapotrzebowanie wśród mieszkańców zatłoczonych i gwarnych miast na wypoczynek w cichych, malowniczo położonych zakątkach kraju. Coraz więcej ludzi decyduje się na taki rodzaj wypoczynku w czasie urlopu lub krótkich wyjazdów na weekend. Oczywiście nie każdy rolnik czy mieszkaniec wsi może zdecydować się na wynajem pokoi dla letników. Rozwojowi agroturystyki sprzyja położenie gospodarstwa w ciekawej pod względem turystycznym miejscowości. Ważną rolę, jeśli nawet nie najważniejszą, odgrywa stan środowiska naturalnego oraz jego walory krajobrazowe. Tylko nie zanieczyszczone tereny, położone z dala od hałaśliwych dróg mogą przyciągać potencjalnych wczasowiczów. O sposobach oceny krajobrazu metodami analizy zdjęcia oraz krzywej wrażeń mówili studenci z SKN Kształtowania Przestrzeni Wiejskiej AR we Wrocławiu

Świadczenie usług turystycznych jest doskonałym sposobem na zdobycie dodatkowych środków finansowych, nowych doświadczeń oraz nawiązywania kontaktów międzyludzkich. Agroturystyka wzmacnia i rozwija wiele pozytywnych cech. Przebywanie na łonie natury pozwala zapomnieć o codziennych stresach, nastraja optymistycznie i pobudza do działania. Stwarza to okazję do wymiany poglądów między mieszkańcami wsi i miast na temat życia rodzin gospodarskich. Nierzadko częściową zapłatą za pobyt w tego typu gospodarstwach jest pomoc w czasie letnich prac. Pod względem oferowanego zakwaterowania różne gospodarstwa agroturystyczne bardzo różnią się od siebie. Turyści mają do wyboru możliwość wynajęcia pokoju, całego domku, kempingu lub miejsca na polu namiotowym. Również pod względem dodatkowych atrakcji możemy znaleźć różne oferty. Można liczyć na: oprowadzenie po gospodarstwie i zapoznanie ze

zwierzętami chodowlanymi, wypożyczenie roweru, sprzętu wodnego lub wędkarskiego, przejażdżkę bryczką lub konną, zorganizowanie ogniska lub grila, a w sezonie zimowym kuligu. Zorganizowanie dodatkowych atrakcji jest dodatkowym atutem i elementem przyciągającym klientów do danego gospodarstwa.

Działalność agroturystyczną można łączyć z produkcją żywności ekologicznej, która będzie stanowić dodatkową atrakcję kulinarną. Może to być również niezależna działalność, na którą decydują się osoby nie mające zamiaru prowadzenia gospodarstwa turystycznego. Jest to alternatywa dla rolnictwa konwencjonalnego. Produkty ekologiczne są co prawda droższe od produkowanych konwencjonalnie, ale za to cechują się większymi walorami jakościowymi. Jest to odpowiedź na rosnące zapotrzebowanie, wśród coraz szerszego grona konsumentów, na żywność wolną od środków chemicznych, wyprodukowaną bez stosowania syntetycznych nawozów mineralnych, pestycydów, regulatorów wzrostu i dodatków paszowych. Ponadto, poprzez większe nakłady robocizny rolnictwo ekologiczne przyczyniać się może do zwalczania bezrobocia na terenach wiejskich. Kolejnym atutem przemawiającym za ideą ekologicznego gospodarowania jest współgranie z naturalnym środowiskiem i zapobieganie jego degradacji. O zaletach żywności ekologicznej opowiadali członkowie SKN Ekologii Zwierząt ATR w Bydgoszczy. Przedstawili dostępny asortyment tych towarów na terenie Bydgoszczy oraz zaprezentowali przykładowe wyroby.

Dla prawidłowego rozwoju wielofunkcyjnego terenów wiejskich potrzebna jest odpowiednia infrastruktura. Składa się na nią między innymi sieć dróg, a ich stan i kondycja rzutuje w znaczny sposób na wszystkie rodzaje zachodzących tam działalności. O sposobach poprawy stanu dróg na terenach wiejskich referat wygłosili przedstawiciele SKN Nowoczesnych Metod Projektowania Technologii Robót Budowlanych ATR w Bydgoszczy. Studenci tego koła od wielu lat prowadzą badania w Holandii, skąd czerpią przykłady gospodarowania materiałami odpadowymi wykorzystywanymi w budownictwie drogowym. Potrzebna do tego jest sieć punktów skupu, składowania oraz utylizacji materiałów takich jak: drewno, szkło, meble, sprzęt gospodarstwa domowego, szeroko rozumiane odpady budowlane itp. Ogromny postęp technologiczny pozwala na recykling tych materiałów i ponowne ich użycie do budowy dróg. Jedynym mankamentem jest ogromny zakres potrzeb inwestycyjnych, przekraczający możliwości finansowe krajowych podmiotów gospodarczych. Szansą na pokonanie tej bariery może być skorzystanie ze środków pomocowych Unii Europejskiej, które warunkowane jest szybkim dostosowaniem polskich przepisów do obowiązujących w krajach członkowskich Unii. Pozbycie się uciążliwych odpadów poprzez ponowne wykorzystanie chroni z jednej strony cenne zasoby naturalne, a z drugiej środowisko przed gromadzonymi zanieczyszczeniami. Jednym z programów Unii Europejskiej umożliwiających wprowadzenie i zastosowanie nowoczesnych technologii jest program SAPARD.

Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich polega również w ogromnym stopniu na modernizacji rolnictwa poprzez wprowadzanie nowoczesnych technologii, zmianę struktury agrarnej i społeczno-zawodowej ludności wiejskiej, prowadzących do podniesienia efektywności produkcji, a tym samym do poprawy sytuacji bytowej społeczności zamieszkującej te tereny.

W trakcie konferencji przedstawiono interesujące referaty mówiące o unowocześnianiu rolniczej produkcji roślinnej i zwierzęcej. Niezmiernie ciekawe było wystąpienie studentów SKN Hodowców Drobiu AR we Wrocławiu prezentujących możliwości chowu strusi. Jest on prowadzony w celu uzyskiwania bardzo cennego, niskokalorycznego mięsa o znikomej zawartości cholesterolu i w smaku przypominającym wołowinę. Do celów spożywczych wykorzystywane są jaja strusi oraz tłuszcz. Skóra, cienka a zarazem mocna i odporna na wodę, przeznaczana jest do wyrobu toreb, pasków, a nawet odzieży. Z rzęs wyrabia się luksusowe pędzle malarskie. Natomiast pióra mające właściwości antyelektrostatyczne cieszą się powodzeniem w przemyśle elektronicznym oraz zdobniczym. Ze względu na wysokie walory smakowe i technologiczne mięsa strusiego obserwowany jest w kraju intensywny rozwój chowu tego ptaka.

Tematy związane z produkcją zwierzęcą poruszane były również przez członków SKN Hodowców Trzody Chlewnej oraz SKN Hodowców Bydła AR we Wrocławiu. Omówili oni zagadnienia dotyczące oceny użytkowości rozpłodowej loch w fermie przemysłowej o rocznej produkcji 40 000 tuczników, analizę rozrodu w stadzie bydła mięsnego oraz analizę porównawczą tempa wzrostu potomstwa buhajów rasy Limousine.

Z zakresu produkcji roślinnej interesującą była prezentacja dotycząca uprawy lnu jako alternatywnego źródła dochodu. Len był i nadal jest bardzo cenną rośliną pod względem gospodarczym, która jest niemalże w 100% wykorzystywana do celów produkcyjnych. Oprócz oleju z nasion, wysokowartościowego włókna oraz makuchów, przydatnym surowcem są plewy, które mogą stanowić paszę lub dostarczać paździerz do produkcji płyt meblowych i izolacyjnych. Jednak najważniejszym surowcem pozostaje włókno, którego walory higieniczne okazują się niezastąpione i bezkonkurencyjne w porównaniu z włóknami syntetycznymi. Coraz częściej konsumenci rezygnują z materiałów sztucznych i skłaniają się do zakupu naturalnych. Włókna lniane charakteryzują się wysoką trwałością oraz walorami estetycznymi. Nierzadko są one ozdobą mieszkań i dumą dobrej gospodyni. Uprawa lnu może więc być alternatywą dla polskiego rolnictwa. Jednakże rozwój tego kierunku produkcji zależy od spełnienia kilku warunków. Po pierwsze, konieczne jest powiązanie przemysłu włókien naturalnych z rolnikami. Po drugie, len powinien być uprawiany na dużych arealach, co pozwoli na opłacalność wprowadzenia nowoczesnych technologii uprawy oraz zakupu potrzebnych do uprawy i przerobu słomy maszyn. Wprowadzenie prze-

robu słomy lnianej w gospodarstwie jest sposobem na zagospodarowanie nadwyżek siły roboczej na wsi w okresie zimowym.

Treść zaprezentowanych podczas konferencji referatów była bardzo bogata i obszerna. Udział w konferencji przedstawicieli społeczności studenckiej z różnych uczelni świadczy o ogromnym zainteresowaniu tematami wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, przedsiębiorczości i ekologii. Dodatkowym atutem było spotkanie się studentów różnych kierunków, również nie rolniczych, co pozwoliło spojrzeć na problem z wielu stron i przyczyniło się do jego kompleksowego ujęcia. Niezmiernie ważnym walorem była aktualność prezentowanej problematyki.